

Polacy o swoim przywiązaniu do miejsca zamieszkania i kraju

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 9 stycznia 2015 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W badaniach europejskich¹ przywiązanie do miejscowości zamieszkania oraz do swojego kraju Polacy deklarują nieco częściej niż przeciętny mieszkaniec UE i znacznie częściej niż najbardziej wstrzemięźliwi w tym zakresie Holendrzy czy Belgowie. Od kilkunastu lat prosimy Polaków o samoidentyfikację z pewnymi obszarami – ze społecznością lokalną, regionem, Polską i Europą. W jednym z ostatnich sondaży² prosiliśmy badanych o podanie również swoich preferencji co do miejsca zamieszkania i powodów, dla których wolą mieszkać w kraju lub za granicą.

TOŻSAMOŚCI TERYTORIALNE³

Większość Polaków (51%) czuje się związana przede wszystkim ze swoją społecznością lokalną, z miejscowością, w której mieszka. Co czwarty badany (25%) najsilniej jednak identyfikuje się z krajem, Polską. Trzecim terytorium co do częstości wskazań jest region (stawiany na pierwszym miejscu przez 14% respondentów). Niektórzy Polacy czują się najsilniej związani z Europą (4%) lub innym obszarem (4%).

Chociaż deklaracje silnych więzi ze społecznościami lokalnymi przeważają we wszystkich grupach społeczno-demograficznych, takie czynniki, jak wykształcenie, wielkość zamieszkiwanej miejscowości czy wiek, a nawet poglądy polityczne, różnicują poczucie tożsamości terytorialnej. Największe różnice dotyczą identyfikowania się

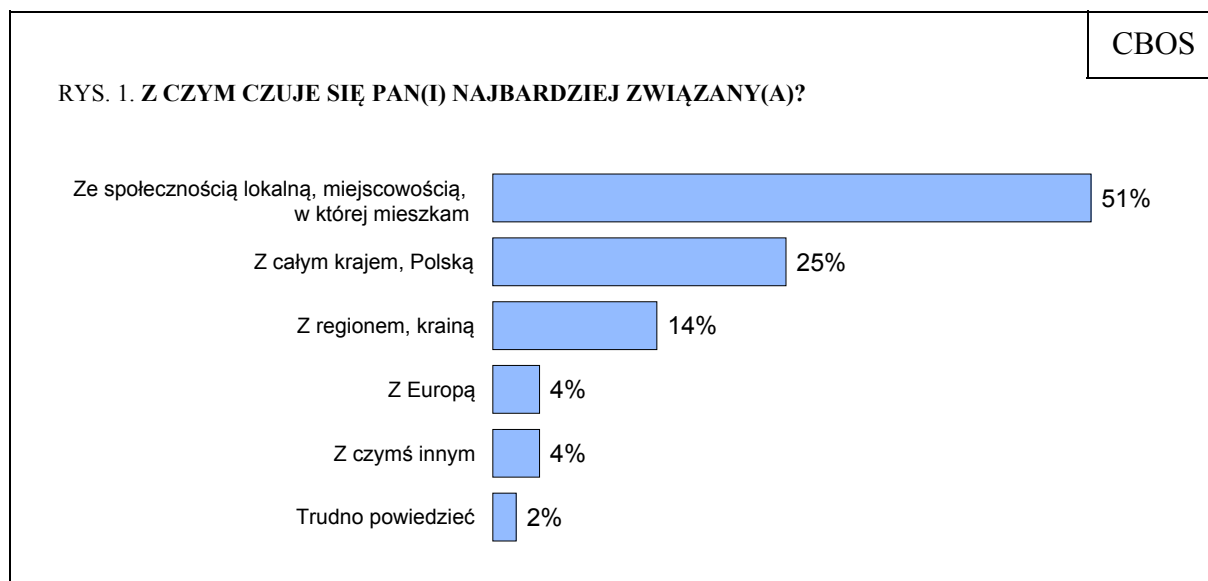
¹ Parlament Europejski „Parlemeter 2015. The main challenges for the EU, migration, and the economic and social situation”, Dostępne: http://www.europarl.europa.eu/pdf/eurobarometre/2015/2015parlemeter/eb84_1_synthese_analytique_partie_1_migration_en.pdf

² **Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (305) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganych komputerowo (CAPI) w dniach 15–21 października 2015 roku na liczącej 1114 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.**

³ Zgodnie z definicją Z. Rykła, rozumiane jako tożsamości, w których „terytorium jest ważnym elementem odniesienia” i dotyczy „różnej skali przestrzennej”. Z. Rykiel, *Tożsamość terytorialna jako uczestnictwo w kulturze*, w: *Tożsamość terytorialna w różnych skalach przestrzennych*, red. Z. Rykiel, Rzeszów 2010, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.

z poszczególnymi obszarami w zależności od wykształcenia. Im niższy poziom wykształcenia ankietowanych, tym częstsze wskazywanie na społeczności lokalne jako najważniejszy punkt odniesienia (61% wśród badanych z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym wobec 40% wśród tych, którzy legitymują się wykształceniem wyższym), jednocześnie tym rzadszy wybór Polski (19% wśród najslabiej wykształconych wobec 34% wśród najlepiej wykształconych).

Ponadto w im mniejszej miejscowości mieszkają respondenci, tym częściej czują się związani właśnie z nią, natomiast im większa ta miejscowość, tym częściej najważniejsze jest przywiązanie do Polski. Badani w wieku 35–54 lata, a więc najbardziej mobilni i wykazujący największą aktywność na rynku pracy, nieco rzadziej niż pozostali czują się silnie związani ze społecznością lokalną. Wraz z wiekiem rośnie odsetek osób deklarujących przywiązanie przede wszystkim do kraju. Swoją więź z Polską na pierwszym miejscu najczęściej stawiają badani identyfikujący się z prawicą (32% – zob. tabele aneksowe).

W naszych badaniach z ostatnich kilkunastu lat społeczności lokalne pozostają dla większości Polaków najważniejszym punktem odniesienia. W 2009 roku rekordowo duża część społeczeństwa wskazywała właśnie na nie jako najważniejsze. Obecnie większy niż we wcześniejszych badaniach odsetek respondentów deklaruje najsilniejszy związek z krajem.

Tabela 1

Z czym czuje się Pan(i) najbardziej związany(a)?	Wskazania respondentów według terminów badań				
	X 2001	XI 2003	VI 2004	X 2009	X 2015
	w procentach				
Ze społecznością lokalną, miejscowością, w której mieszkam	57	53	53	61	51
Z regionem, krainą	15	19	14	12	14
Z całym krajem, Polską	22	22	18	19	25
Z Europą	2	3	3	3	4
Z czymś innym	2	3	8	3	4
Trudno powiedzieć	2	1	4	2	2

Badani poproszeni zostali również o wskazanie obszaru, z którym czują się związani w drugiej kolejności. Odpowiadając na to pytanie najczęściej mówili o Polsce (34%) lub regionie (33%). Dla co piątego respondenta (20%) drugoplanowe są związki z zamieszkiwaną miejscowością, a dla co dwunastego (8%) – z Europą.

Tabela 2

Z czym czuje się Pan(i) związany(a) w drugiej kolejności?	Wskazania respondentów według terminów badań				
	X 2001	XI 2003	VI 2004	X 2009	X 2015
	w procentach				
Ze społecznością lokalną, miejscowością, w której mieszkam	17	22	20	22	20
Z regionem, krainą	36	36	34	41	33
Z całym krajem, Polską	36	33	32	26	34
Z Europą	6	5	4	6	8
Z czymś innym	2	2	4	2	2
Trudno powiedzieć	3	1	6	3	3

Respondenci, dla których najważniejsza jest społeczność lokalna (a stanowią oni większość), w drugiej kolejności czują się równie często związani z krajem, co z regionem (po 46%). Natomiast dla niemal połowy badanych, dla których najważniejsze są ich związki z Polską (47%), na drugim miejscu są społeczności lokalne, a dla niemal jednej trzeciej (32%) – zamieszkiwany region.

Tabela 3

Z czym czuje się Pan(i) związany(a) w drugiej kolejności?	Z czym czuje się Pan(i) najbardziej związany(a)?				
	Ze społecznością lokalną ...	Z regionem, krainą	Z całym krajem, Polską	Z Europą	Z czymś innym
	w procentach				
Ze społecznością lokalną, miejscowością, w której mieszkam		39	47	22	40
Z regionem, krainą	46		32	14	11
Z całym krajem, Polską	46	52		53	18
Z Europą	5	7	19		5
Z czymś innym	1	1	2	4	21
Trudno powiedzieć	2	1	1	6	5

W sumie na pierwszym lub drugim miejscu pod względem ważności prawie trzy czwarte badanych (71%) wskazało miejscowość zamieszkania, ponad połowa ankietowanych (59%) Polskę, a niemal połowa (47%) – swój region. Co ósmy Polak (13%) zadeklarował, że czuje się związany (przede wszystkim lub w drugiej kolejności) z Europą.

PREFEROWANE MIEJSCE ZAMIESZKANIA

Zdecydowana większość Polaków (82%) niezależnie od swojego wieku i sytuacji rodzinnej oraz materialnej uważa Polskę za najlepsze dla siebie miejsce do mieszkania. Mniej więcej co siódmy (15%) wolałby jednak mieszkać za granicą. Im młodsi są ankietowani, tym częściej wyrażają chęć mieszkania za granicą (wśród badanych w wieku 18–24 lata – 31%, natomiast wśród 65-letnich i starszych tylko 5% – zob. tabele aneksowe).

Tabela 4

Niezależnie od tego, w jakim jest Pan(i) wieku, w jakiej sytuacji rodzinnej i materialnej, proszę powiedzieć, czy wolał(a)by Pan(i) mieszkać:	Wskazania respondentów według terminów badań		
	XII 1996	X 2009	X 2015
	w procentach		
– w Polsce	85	85	82
– za granicą	14	12	15
Trudno powiedzieć	1	3	3

Odpowiadając na pytanie otwarte, umożliwiające swobodne wypowiedzi, badani podawali czynniki decydujące o ich preferencjach. Chęć mieszkania w Polsce większość uzasadniała poczuciem przywiązania, przynależności. Najczęściej – 43% respondentów preferujących mieszkanie w Polsce – była ona wyrażana *explicite* jako przywiązanie do Polski, do kraju, wspólnoty politycznej (status obywatela), wspólnoty narodowej, ale także wspólnoty kulturowej (przywiązanie do tradycji narodowych). Badani zazwyczaj ograniczali się do lakonicznych stwierdzeń: „to jest mój kraj”, „to moja ojczyzna”, „jestem patriotą”, „jestem Polką”, „jestem obywatelem tego kraju”, „tu się czuję dobrze kulturowo”. Czasami dodawane były przymiotniki, np. „fajny kraj”, „ładny kraj”, „wspaniały kraj” czy bardziej emocjonalne uzasadnienia: „dlatego, że ją [Polskę] kocham”. Zdarzały się również dłuższe wypowiedzi wskazujące na emocjonalny związek z Polską: „dziadkowie krew przelewali za te ziemie”, „bo to moja ojczyzna, ojcowizna, tego się bez powodu nie zostawia”, „jest to mój kraj, w którym się urodziłem i uważam, że jest to kraj przepiękny i chciałbym, aby moje dzieci się w nim wychowywały i prowadziły życie w swojej

ojczyźnie”, „jestem patriotką, tutaj się urodziłam, wykształciłam, założyłam rodzinę, i to, co mam, zawdzięczam Polsce”, „jestem Polakiem i zawsze będę bronił Polski”, „ojczyzna to ojczyzna, tutaj czuję się najpewniej, jestem na właściwym miejscu; gdzieś w świecie byłaby tęsknota za krajem”.

CBOS	
N=906	
Dlaczego wolał(a)by Pan(i) mieszkać w Polsce?	
Poczucie przynależności, więzi	
Przywiązanie do kraju, ojczyzny, tradycji narodowych, kultury, wspólnoty języka, patriotyzm („to mój kraj”, „to moja ojczyzna”, „jestem Polakiem”)	43%
Poczucie zakorzenienia („tu się urodziłem”, „tu są moje korzenie”)	24%
Przywiązanie do rodziny	20%
Dobra / stabilna sytuacja materialna	7%
Ogólnikowo wyrażone zadowolenie z miejsca zamieszkania („tu jest mi dobrze”, „tu jest bezpiecznie”)	7%
Poczucie swojskości, bycia u siebie	5%
Chęć mieszkania w Polsce uzasadniana doświadczeniami z pobytu za granicą	3%
Przyzwyczajenie, zasiedzenie	3%
Chęć pracy na rzecz swojego kraju	2%
Przywiązanie do regionu, zamieszkiwanej miejscowości	1%
Bariery	
Starość, zły stan zdrowia	6%
Nieznajomość języka	4%
Inne bariery	2%
Trudno powiedzieć/ wypowiedzi niejasne	3%

Wypowiedzi, w których respondenci nie definiowali wyraźnie obszaru, z którym się identyfikują – choć bliskie tym zakwalifikowanym jako przywiązanie do Polski – nie mogą być jednoznacznie uznane za przejaw przywiązania do kraju, do regionu czy do zamieszkiwanej miejscowości. Dlatego poczucie zakorzenienia, zadowolenia z miejsca zamieszkania, swojskości czy po prostu przyzwyczajenia zostały wyróżnione jako odrębne kategorie. Również chęć pracy na rzecz swojego kraju, choć bliska patriotyzmowi wyrażanemu jako przywiązanie do niego, została wyróżniona w odrębnej kategorii.

Co czwarty badany preferujący zamieszkiwanie w Polsce (24%) mówił bardzo ogólnie o poczuciu zakorzenienia. Było to zazwyczaj ujmowane w wypowiedziach typu: „tu się urodziłem”, „tu są moje korzenie”. Motyw korzeni pojawiał się dość często. Co piąty ankietowany niewyobrażający sobie życia poza krajem (20%) motywował to więzami rodzinnymi, chęcią pozostania blisko pozostałych członków rodziny.

Respondenci preferujący zamieszkiwanie w Polsce rzadziej uzasadniali swój wybór zadowoleniem ze swojej sytuacji materialnej (7%) czy też ogólnikowo zadowoleniem z miejsca zamieszkania (wyrażanym zazwyczaj bardzo zwięźle: „tu jest mi dobrze”). Niektórzy (5% badanych chcących mieszkać w Polsce) mówili, że ważne jest dla nich poczucie swojskości: „tu jestem u siebie”. Czasami podkreślane było nieuchronne poczucie obcości za granicą: „wspólny język, tradycje, obyczaje; tu jestem u siebie, a tam jestem zawsze obcy”.

Nieliczni pragnący mieszkać w Polsce uzasadniali swój wybór doświadczeniami pobytu za granicą i swoimi reakcjami, emocjami wtedy przeżywanymi (3%), przyzwyczajeniem do obecnego miejsca zamieszkania, a nawet „zasiedzeniem” (3%), chęcią pracy na rzecz własnego kraju (2%) oraz przywiązaniem do regionu lub miejscowości, w której mieszkają (1%).

Mimo iż badani byli proszeni o wyrażenie swoich preferencji co do mieszkania w kraju bądź za granicą niezależnie od wieku czy sytuacji materialnej, część z nich tymi właśnie czynnikami uzasadniała swój wybór. Co siedemnasty badany wskazujący na Polskę jako kraj, w którym chciałby mieszkać, mówił o swoim wieku i/ lub stanie zdrowia (6%). Czterech na stu z tej grupy chce mieszkać w Polsce, gdyż nie zna żadnego języka obcego (4%). Nieliczni wskazywali także na inne bariery, m.in. koszty przeprowadzki, problemy z przystosowaniem się do nowych warunków (2%).

Ankietowani preferujący zamieszkiwanie za granicą jako powód swojej decyzji najczęściej podają wyższy standard życia, lepsze warunki (45%) oraz wyższe płace w innych krajach (32%). Dość często ich decyzje wynikają z przekonania, że inne państwa są lepiej rządzone (wymieniano m.in. lepszą politykę prorodzinną i opiekę zdrowotną – 18%), że za granicą łatwiej jest znaleźć pracę (14%), że sytuacja w Polsce jest bardzo zła i nie ma perspektyw na jej poprawę (10%) lub że za granicą są znacznie większe możliwości rozwoju (9%). Niektórzy badani preferujący mieszkanie poza Polską zwracali uwagę na cechy innych społeczeństw, np. że są bardziej otwarte, liberalne (5%), na chęć dołączenia do kogoś bliskiego, mieszkającego za granicą (4%), mówili też o pozytywnych wrażeniach z pobytu za granicą (2%) lub innym stylu życia i innym klimacie (2%).

		CBOS
Dlaczego wolał(a)by Pan(i) mieszkać za granicą?		
		N=170
Lepsze warunki życia, wyższy standard („łatwiej żyć”)		45%
Wyższe płace		32%
Lepiej rządzone państwa, większa opieka socjalna (m.in. polityka prorodzinna, opieka zdrowotna)		18%
Większe możliwości znalezienia pracy		14%
Negatywna ocena sytuacji w Polsce		10%
Lepsze perspektywy, możliwości rozwoju		9%
Pozytywne cechy przypisywane całemu społeczeństwu, m.in. bardziej przyjaźni, bardziej liberalni		5%
Chęć dołączenia do kogoś bliskiego		4%
Pozytywne wrażenia z pobytu za granicą		3%
Inny styl życia, inny klimat		2%
Inne odpowiedzi		3%

Większość Polaków czuje się związana przede wszystkim ze swoją miejscowością. Poczucie przywiązania do społeczności lokalnych wysuwa się na plan pierwszy jeszcze częściej wśród mieszkańców najmniejszych miast oraz wsi, a także osób najslabiej wykształconych.

Kraj pozostaje drugim co do ważności obszarem, z którym identyfikują się ankietowani. Tożsamość narodowa jest pierwszoplanową lub drugoplanową tożsamością terytorialną większości mieszkańców Polski. Zdecydowana większość jest także zadowolona z zamieszkiwania w Polsce, co zazwyczaj wynika z przywiązania do kraju i poczucia zakorzenienia.

Opracowała
Katarzyna KOWALCZUK

Tabela 1

		Z czym czuje się Pan(i) najbardziej związany(a)?						Liczba osób
		Ze społecznością lokalną	Z regionem, krainą	Z całym krajem, Polską	Z Europą	Z czymś innym	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	%	
Ogółem		51	14	25	4	4	2	1114
Płeć	Mężczyźni	50	14	26	4	4	2	527
	Kobiety	53	15	23	5	3	2	587
Wiek	18-24 lata	54	15	20	4	7	1	114
	25-34	56	14	21	3	5	1	212
	35-44	46	16	24	6	4	3	202
	45-54	46	17	25	6	4	2	164
	55-64	52	15	28	4	2	1	197
	65 lat i więcej	55	11	27	3	0	3	225
Miejsce zamieszkania	Wieś	57	14	20	3	3	3	444
	Miasto do 19 999	54	15	22	6	1	2	166
	20 000 - 99 999	47	17	27	5	4		206
	100 000 - 499 999	42	15	31	6	4	2	178
	500 000 i więcej mieszk.	49	9	30	4	7	2	120
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	61	12	19	3	1	3	228
	Zasadnicze zawodowe	56	15	21	3	3	3	273
	Średnie	51	16	23	5	5	0	337
	Wyższe	40	15	34	6	4	1	277
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	37	13	32	8	7	3	107
	Średni personel, technicy	40	14	30	9	7		45
	Pracownicy adm.-biurowi	47	22	20	6	5		73
	Pracownicy usług	43	12	25	9	9	2	72
	Robotnicy wykwalifikowani	63	10	18	2	6	2	111
	Robotnicy niewykwalifik.	50	21	25	2		2	42
	Rolnicy	57	23	15	3		2	60
	Pracujący na własny rach.	39	15	36	6	4		60
	Bezrobotni	43	20	29	7		2	54
	Emeryci	53	13	28	4	1	2	263
	Renciści	65	10	20	1	1	3	88
	Uczniowie i studenci	62	17	13	1	7		60
	Gospodynie domowe i inni	57	12	21	3	3	5	80
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	46	14	27	7	4	1	147
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	47	15	25	7	6		102
	sekt. pryw. poza rolnict.	46	15	26	5	6	2	270
	prywatnym gosp. rolnym	58	20	16	3	1	2	62
	Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	53	12	23	2	6	4
	Od 650 do 999 zł	61	14	15	4	4	1	134
	Od 1000 do 1399 zł	51	17	27	2	2	1	183
	Od 1400 zł do 1999 zł	49	15	28	5	2	1	158
	2000 zł i więcej	46	16	30	5	3		206
Ocena własnych war. mater.	Złe	53	5	31	2	5	4	107
	Średnie	54	16	22	4	2	2	445
	Dobre	49	15	25	6	4	2	562
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	54	9	30		8		59
	Raz w tygodniu	54	16	23	2	2	2	473
	1-2 razy w miesiącu	56	11	22	5	5	2	173
	Kilka razy w roku	47	15	27	6	3	2	271
	W ogóle nie uczestniczy	45	13	26	9	4	3	132
Poglądy polityczne	Lewica	46	19	24	6	3	2	161
	Centrum	55	13	22	6	4	1	345
	Prawica	49	14	32	2	2	1	333
	Trudno powiedzieć	53	14	19	4	5	5	275

Tabela 2

		Niezależnie od tego, w jakim jest Pan(i) wieku, w jakiej sytuacji rodzinnej i materialnej, proszę powiedzieć, czy wolał(a)by Pan(i) mieszkać:			Liczba osób
		w Polsce	za granicą	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		82	15	3	1112
Płeć	Mężczyźni	81	15	3	526
	Kobiety	82	15	3	587
Wiek	18-24 lata	64	31	5	114
	25-34	75	19	6	212
	35-44	78	20	3	202
	45-54	83	14	3	163
	55-64	88	10	2	196
	65 lat i więcej	93	5	2	225
Miejsce zamieszkania	Wieś	83	15	2	443
	Miasto do 19 999	84	13	4	166
	20 000 - 99 999	79	15	6	205
	100 000 - 499 999	77	20	3	178
	500 000 i więcej mieszk.	84	14	3	120
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	85	12	3	228
	Zasadnicze zawodowe	80	17	3	272
	Średnie	80	17	3	337
	Wyższe	82	14	4	276
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	82	12	5	106
	Średni personel, technicy	66	29	5	45
	Pracownicy adm.-biurowi	84	14	2	73
	Pracownicy usług	77	19	3	71
	Robotnicy wykwalifikowani	74	23	4	111
	Robotnicy niewykwalifik.	72	26	2	42
	Rolnicy	89	11		60
	Pracujący na własny rach.	80	17	3	60
	Bezrobotni	71	22	7	54
	Emeryci	91	7	2	263
	Renciści	92	5	2	88
	Uczniowie i studenci	57	33	9	60
	Gospodynie domowe i inni	82	16	2	80
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	79	16	5	146
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	77	22	1	101
	sekt. pryw. poza rolnict.	76	20	4	270
	prywatnym gosp. rolnym	89	11		62
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	80	18	3	158
	Od 650 do 999 zł	77	21	2	134
	Od 1000 do 1399 zł	82	16	2	183
	Od 1400 zł do 1999 zł	84	13	3	157
	2000 zł i więcej	83	14	3	205
Ocena własnych war. mater.	Złe	78	20	1	107
	Średnie	81	18	2	445
	Dobre	83	12	5	560
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	84	14	2	59
	Raz w tygodniu	86	12	2	473
	1-2 razy w miesiącu	76	19	5	173
	Kilka razy w roku	79	17	4	270
	W ogóle nie uczestniczy	76	21	4	131
Poglądy polityczne	Lewica	75	21	4	160
	Centrum	83	15	2	344
	Prawica	87	11	2	333
	Trudno powiedzieć	77	18	5	275